

Intersekse: de rechtbank veroordeelt een Brussels ziekenhuis voor het "normaliseren" van medische behandelingen bij een minderjarige intersekse persoon

Dit is een eerste rechterlijke beslissing die een keerpunt betekent voor intersekse personen en de verenigingen die zich inzetten voor de eerbiediging van hun rechten. Het Brusselse Hof van Beroep heeft in februari 2023 bevestigd dat de operatie die in het Universitair Kinderziekenhuis Koningin Fabiola (UKZKF) werd uitgevoerd op een minderjarige intersekse persoon niet gerechtvaardigd was op het moment en in de omstandigheden waarin ze werd uitgevoerd. Het ziekenhuis heeft de patiënt niet naar behoren geïnformeerd over de intersekse variatie (afwezigheid van een baarmoeder en/of vagina) en heeft de operatie overhaast uitgevoerd, zonder voldoende psychologische ondersteuning te bieden.

Veroordeling van het UKZKF

Het hof van beroep van Brussel bevestigt de veroordeling van de UKZKF in een zaak betreffende een intersekse persoon, d.w.z. een persoon wiens geslachtskenmerken¹ niet volledig overeenstemmen met de typische medische en sociale binaire normen van het mannelijke en vrouwelijke lichaam².

De zaak dateert van 2009. Coralie S., een 16-jarig meisje, heeft een intersekse variatie, bekend als "Mayer Rokitansky Küster Hauser Syndroom", in de medische wereld ook wel MRKH genoemd, die zich uit in het geheel of gedeeltelijk ontbreken van een vagina en een baarmoeder. Het heeft geen invloed op de gezondheid van de patiënt. Het ziekenhuis dat haar verzorgt, stelt echter een pathologiserende diagnose, legt haar geval uit alsof het een te genezen ziekte is, en beveelt een vaginoplastie aan om een neovagina te creëren. Deze zeer omslachtige operatie wordt voorgesteld als het enige alternatief voor de patiënte. Het arrest van het hof van beroep te Brussel benadrukt: "Het medisch team van UKZKF heeft Coralie S. nooit uitgelegd dat zij perfect zonder vagina kon leven en dat, indien zij toch een chirurgische ingreep voor het creëren van een neovagina wenste, het gezien de omstandigheden van het geval voorbarig was om tot een dergelijke zeldzame, omslachtige en ingewikkelde operatie over te gaan. Bovendien moest zij vooraf echte psychologische bijstand krijgen, hetgeen niet het geval was".

Een cascade van complicaties, zonder enige psychologische steun

De operatie vond plaats in januari 2010, nauwelijks 4 maanden na de indicatie van het ziekenhuis. Er volgden complicaties waardoor in de maanden daarna nog meer operaties nodig waren. Bovendien werd bij de behandeling geen rekening gehouden met het feit dat zij minderjarig en dus kwetsbaar is. Het ziekenhuis heeft geen psychologische bijstand verleend, geen uitleg gegeven over de intersekse variatie, een variatie die op het moment van de operatie al goed gedocumenteerd was, en de patiënte niet gewezen op de mogelijke risico's en complicaties van deze operaties. Deze verminkende en discriminerende medische praktijken³ hebben bij Coralie S. dus posttraumatische stress veroorzaakt. Volgens het arrest hebben de artsen dus niet de vrije en geïnformeerde toestemming van de patiënte en haar moeder verkregen⁴.

Intersekse kinderen zijn goed zoals ze zijn

De meeste intersekse kinderen en volwassenen zijn gezond. Sommige intersekse personen ontdekken hun intersekse variatie pas incidenteel tijdens medisch onderzoek om andere redenen, zoals een kinderwens of het optreden van een ziekte die ook dyadische mensen treft⁵. Een intersekse- of geslachtsvariatie impliceert niet inherent gezondheidsproblemen voor intersekse personen. Een geslachts- of interseksevariatie impliceert niet inherent gezondheidsproblemen voor intersekse personen. Wel brengt het specifieke behoeften met zich mee.

Er zijn geen officiële cijfers, maar de Verenigde Naties schatten dat tot 1,7% van de mensen intersekse geboren wordt⁶ : 1 op 60 baby's. Ongeveer 196.000 mensen in België. Volgens intersekse verenigingen ligt de realiteit ongetwijfeld hoger. Er zijn namelijk meer dan veertig intersekse variaties. De medische wereld, vaak ongeïnformeerd, heeft nog te vaak de neiging om lichamen te willen "normaliseren", te "corrigeren" door medische behandeling of chirurgie. In heel Europa zegt 62% van de ondervraagde intersekse personen dat zij een chirurgische behandeling hebben meegemaakt, 49% een hormonale behandeling en 47% een andere behandeling⁷ .

Veel van deze operaties veranderen het uiterlijk of de seksuele functie van de genitaliën, zoals clitorisverkleiningen, verwijdering van functionele testikels en vaginoplastieken. Momenteel zijn deze procedures in België echter niet expliciet verboden en worden ze zelfs gefinancierd door de sociale zekerheid⁸.

Deze medische ingrepen veroorzaken vaak onomkeerbare lichamelijke schade, waaronder pijn, gevoelsverlies, littekens en soms zelfs sterilisatie, alsmede psychologische gevolgen zoals posttraumatische stressstoornis en het risico dat het toegewezen geslacht niet overeenkomt met de genderidentiteit van de betrokkene. Wegens deze risico's wordt niet-consensuele interseksechirurgie beschouwd als een schending van de mensenrechten⁹ .

Medische normalisatieprocedures verbieden en bestraffen

De Verenigde Naties hebben België streng berispt in verband met genitale verminking en andere vernederende behandelingen van intersekse personen. Een eerste veroordeling vond plaats op 28 februari 2019 door het Comité voor de rechten van het kind ([Slotopmerkingen \(2019\) CRC/C/BEL/CO/5-6](#))¹⁰. Een tweede veroordeling werd ondubbelzinnig uitgesproken door het Mensenrechtencomité op 6 december 2019 ([Slotopmerkingen \(2019\) CCPR/C/BEL/CO/6](#)).¹¹ Een derde veroordeling werd uitgesproken door het Comité voor economische, sociale en culturele rechten op 26 maart 2020 ([Slotopmerkingen \(2020\) E/C.12/BEL/CO/5](#))¹².

De VN-comités veroordelen de onmenselijke, wrede en vernederende behandeling van normalisatieprocedures die intersekse kinderen worden opgelegd en die zij omschrijven als schadelijke en nadelige praktijken. In dit verband roept het Comité voor de rechten van het kind de Belgische staat op dergelijke onnodige behandelingen of operaties bij intersekse kinderen te verbieden wanneer deze veilig kunnen worden uitgesteld totdat het kind in staat is geïnformeerde toestemming te geven¹³.

Tot slot vermaande het Comité voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen België op 1 november 2022 om ervoor te zorgen dat geen verdere onomkeerbare medische ingrepen, met name geen operaties, worden uitgevoerd op intersekse kinderen ([Slotopmerkingen \(2022\) CEDAW/C/BEL/CO/8](#))¹⁴.

Grondrechten garanderen

Er moet nu dringend een wettelijk kader komen om de grondrechten van intersekse personen te beschermen door de wetgeving aan te passen zodat België zijn Europese en internationale verplichtingen nakomt. Onderzoekers riepen België hiertoe afgelopen oktober op.¹⁵

Meer specifiek roept Genres Pluriels onze wetgevers op om ervoor te zorgen dat:

- (1) de grondrechten, de fysieke, psychologische en seksuele integriteit en het recht op zelfbeschikking van intersekse personen daadwerkelijk worden beschermd^{16 17},
- (2) zogenaamde "normaliserende" medische ingrepen waarmee de intersekse persoon niet heeft ingestemd, verboden en bestraft¹⁸ worden en dat effectieve rechtsmiddelen en schadeloosstelling voor de slachtoffers gewaarborgd zijn,
- (3) gezondheidswerkers volledig worden opgeleid in respectvol gedrag tegenover intersekse personen, zodat zij en hun familieleden adequaat advies en steun kunnen krijgen.

Zie ook de referenties hieronder.

#IntersexRights #HumanRights #StopIntersexMutilation

Ondertekenaars :

- 1 Biologische kenmerken die een persoon heeft bij de geboorte (chromosomale en/of genetische structuren, hormonale, interne en externe genitaliën) of die hij/zij ontwikkelt tijdens de puberteit (haar, spiermassa, borstkas, gestalte, adamsappel, menstruatie, enz.) .
- 2 Intersekse personen kunnen zich identificeren als vrouw, man of non-binair; zij kunnen cisgender of transgender zijn. De genderidentiteiten van intersekse mensen zijn meervoudig. Intersekse heeft niets te maken met seksualiteit. Intersekse mensen zijn mensen die een medische ongeldigverklaring van hun geslachtsgebonden lichaam hebben ondergaan. Intersekse variaties zijn divers en gevarieerd. Intersex is een natuurlijke variatie in seksuele ontwikkeling.
- 3 De wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen is op 4 februari 2020 gewijzigd om sekse-kenmerken expliciet als discriminatiegrond op te nemen: <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2020/02/04/2020020361/moniteur>
- 4 Zie in dit verband de Belgische wet van 22 augustus 2002 inzake "patiëntenrechten" over vrije en geïnformeerde toestemming: <https://www.health.belgium.be/nl/gezondheid/zorg-voor-jezelf/patiententhemas/patientenrechten/welke-zijn-de-rechten-van-de-patient>
- 5 Mensen die niet intersekse zijn worden dyadisch genoemd.
- 6 Zie de briefingnota van het Bureau van de Hoge Commissaris van de VN voor de mensenrechten (EN-2019) over de specifieke mensenrechtenschendingen waarmee intersekse personen worden geconfronteerd: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Discrimination/LGBT/BackgroundNoteHumanRightsViolationsagainstIntersexPeople.pdf>
- 7 Zie hierover de analyse van het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten, blz. 50-54: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality_en.pdf
- 8 Het VN-comité voor de rechten van het kind heeft niet-consensuele normalisatieprocedures bij intersekse kinderen aangemerkt als schadelijke praktijken op één lijn met vrouwelijke genitale verminking. Concluding Observations (2019) CRC/C/BEL/CO/5-6 van 28 februari 2019 <https://www.ohchr.org/fr/documents/concluding-observations/crcbelco5-6-concluding-observations-combined-fifth-and-sixth>
- 9 Zie de briefingnota van het Bureau van de Hoge Commissaris van de VN voor de mensenrechten (EN-2019) over de specifieke mensenrechtenschendingen waarmee intersekse personen worden geconfronteerd: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Discrimination/LGBT/BackgroundNoteHumanRightsViolationsagainstIntersexPeople.pdf>
- 10 Commissie voor de rechten van het kind: Concluding Observations (2019) CRC/C/BEL/CO/5-6 van 28 februari 2019 <https://www.ohchr.org/fr/documents/concluding-observations/crcbelco5-6-concluding-observations-combined-fifth-and-sixth>
- 11 Mensenrechtencomité: Slotopmerkingen (2019) CCPR/C/BEL/CO/6 van 6 december 2019 <https://www.ohchr.org/fr/documents/concluding-observations/ccprbelco6-human-rights-committee-concluding-observations-sixth>
- 12 Comité voor economische, sociale en culturele rechten: Slotopmerkingen (2020) E/C.12/BEL/CO/5 van 26 maart 2020 <https://www.ohchr.org/fr/documents/concluding-observations/ec12belco5-committee-economic-social-and-cultural-rights>
- 13 Comité voor de rechten van het kind: Concluderende opmerkingen (2019) CRC/C/BEL/CO/5-6 van 28 februari 2019 <https://www.ohchr.org/fr/documents/concluding-observations/crcbelco5-6-concluding-observations-combined-fifth-and-sixth>
- 14 Commissie inzake de uitbanning van discriminatie van vrouwen: Concluding Observations (2022) CEDAW/C/BEL/CO/8 van 1 november 2022 https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CEDAW%2FCO%2FBEL%2FCO%2F8&Lang=nl
- 15 Oproep van onderzoekers gepubliceerd op 26 oktober 2022 in de krant Le Soir <https://www.lesoir.be/473214/article/2022-10-26/agir-pour-garantir-lintegrite-corporelle-des-personnes-intersexuees>
- 16 Artikel 22bis van de Belgische Grondwet bepaalt: Ieder kind heeft recht op eerbiediging van zijn morele, lichamelijke, psychische en seksuele integriteit. Ieder kind heeft het recht zijn mening te uiten over alle aangelegenheden die hem betreffen; met zijn mening wordt rekening gehouden, met inachtneming van zijn leeftijd en onderscheidingsvermogen. Ieder kind heeft recht op maatregelen en diensten die bijdragen tot zijn ontwikkeling. Bij alle beslissingen die het kind betreffen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging. https://www.senate.be/doc/const_nl.html#mod22bis
- 17 De door de Verenigde Naties aangenomen beginselen van Yogyakarta zijn door België bekrachtigd, met name beginsel 32 van de PJ+10 dat het recht op lichamelijke en geestelijke integriteit bevestigt: <https://yogyakartaprinciples.org/principe-32-pj10> .
- 18 In 2016 bekrachtigde België het Verdrag van Istanbul (2011) waarvan de beginselen 38 en 39 de niet-consensuele behandeling van de vrouwelijke genitaliën verbieden <https://rm.coe.int/1680084840>